

Kaupunginhallitus 30.03.2026 § 109

§ 109

Valtuustokysymys vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten aamu-, iltapäivä- ja loma-ajan hoidon järjestämisestä Espoossa

Valmistelijat / lisätiedot:
Loisa-Turunen Miia
Karpasuo Outi
Krusius Erika
Stolt-Haglund Ida
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Narvo-Akkola Merja

Kaupunginhallitus merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettu Mika-Erik Wallsin ym. 26.1.2026 jättämään valtuustokysymykseen vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten aamu-, iltapäivä- ja loma-ajan hoidon järjestämisestä Espoossa sekä toteaa kysymyksen loppuun käsitellyksi. Vastaus toimitetaan tiedoksi muille valtuutetuille valtuuston seuraavan kokouskutsun yhteydessä.

Käsittely

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Valtuutettu Mika-Erik Walls sekä 11 muuta valtuutettua ovat 26.1.2026 jättäneet valtuustokysymyksen vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten aamu-, iltapäivä- ja loma-ajan hoidon järjestämisestä Espoossa.

Vastaamme valtuutettujen kysymyksiin seuraavaa:

1. Mikä on Espoon kaupungin kasvun ja oppimisen toimialan ajantasainen kokonaiskäsitys vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten aamu-, iltapäivä- ja loma-aikaisen hoidon järjestämisvastuusta ja kustannusvastuusta Espoossa, huomioiden STM:n ja OKM:n yhteisen 17.6.2025 ohjauksen?

Espoon suomenkielinen perusopetus ja ruotsinkieliset sivistyspalvelut järjestävät perusopetuslain 8 a luvun mukaista perusopetuksen iltapäivätoimintaa vuosiluokkien 1 ja 2 oppilaille sekä muiden vuosiluokkien osalta perusopetuslain 20 c ja 20 i §:ssä tarkoitetuille oppilaille. Perusopetuksen iltapäivätoimintaa järjestetään perusopetuslain aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevan 8 a luvun ja Opetushallituksen vahvistamien perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevien perusteiden sekä Espoon kaupungin päättämien iltapäivätoimintaa koskevien periaatteiden ja linjausten mukaisesti.

Perusopetuksen iltapäivätoiminta on ryhmämuotoista, ohjattua, vapaa-ajan toimintaa, jonka tavoitteena on vähentää lasten yksin viettämää vapaa-aikaa. Espoossa perusopetuksen iltapäivätoimintaa järjestetään 15–18 lapsen ryhmissä, joissa perusopetuslain 20 c ja 20 i §:n mukaisia oppilaskohtaisia tukitoimia saava lapsi voi sijoittua kahden lapsen paikalle. Perusopetuksen iltapäivätoiminnan ryhmää ohjaa yksi opetustoimen kelpoisuuksista annetun asetuksen mukainen ohjaaja, useimmiten koulunkäynnin- ja aamu- sekä iltapäivätoiminnan ohjaajan koulutuksen saanut henkilö. Yksikössä, eli käytännössä koululla, voi olla useampia ryhmiä.

Perusopetuksen iltapäivätoimintaa järjestetään Espoossa kaupungin omana toimintana, avustettuna toimintana ja ostopalvelutoimintana. Perusopetuksen iltapäivätoimintaan haetaan kerran vuodessa ja paikat osoitetaan hakuaikana hakeneille. Hakuajan jälkeen hakeneille on mahdollista osoittaa paikka perusopetuksen iltapäivätoiminnan ryhmästä, mikäli siellä on tilaa. Perusopetuksen iltapäivätoimintaa järjestetään lukuvuoden koulupäivinä ja siitä peritään asiakasmaksu, joka on osaikaisesta toiminnasta 90 €/kk ja kokoaikaisesta toiminnasta 150 €/kk. Asiakasmaksu sisältää välipalan.

Kunnalla ei ole lakisääteistä velvollisuutta aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämiseen. Kunta voi päättää aamu- ja iltapäivätoiminnan laajuudesta, eli kunta voi päättää itsenäisesti — käytännössä resurssien ja tarpeiden pohjalta — kuinka laajalti kuhunkin ryhmään kuuluville oppilaille toimintaa järjestetään. Käytännössä tämä tarkoittaa, että jos hakijoita on enemmän kuin paikkoja, tulee kunnan valita oppilaat yhdenvertaisin perustein. Oppilailla ei ole subjektiivista oikeutta päästä perusopetuslain mukaiseen aamu- ja iltapäivätoimintaan.

Järjestäessään aamu- ja iltapäivätoimintaa kunta ei toimi opetuksen järjestäjänä. Toiminnassa ei ole kyse oppilaan sivistyksellisten oikeuksien turvaamisesta vaan yhdestä koulupäivän yhteydessä järjestystä palvelusta lapselle. Toimintaan osallistuminen on oppilaalle vapaaehtoista.

Sosiaali- ja terveysministeriön sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjekirjeen mukaisesti *perusopetuslain 1 §:n 4 momentin mukaan aamu- ja iltapäivätoimintaan ei sovelleta muun muassa perusopetuslain 4 a luvun säännöksiä oppimisen ja koulunkäynnin tuesta tai opetusryhmien muodostamisesta taikka 31 §:ä koskien tulkitsemis- ja avustajapalveluita.* Perusopetuksen iltapäivätoiminnassa ei siten anneta oppimisen ja koulunkäynnin tukea, Opetushallituksen antamassa aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteasiakirjassa on asetettu toiminnalle yleiset tavoitteet ja sisällöt. *Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan perusopetuslain mukaisessa aamu- ja iltapäivätoiminnassa ei aina voida taata riittävää ja sopivaa sekä lapsen edun mukaista apua ja tukea sellaiselle vammaiselle lapselle, jolla on vaativia tai monialaisia tuen tarpeita, vaikka toimintaan olisi tehty kohtuullisia mukautuksia. Tarvittaessa ja vammaispalvelulain myöntämisedellytysten täytyessä perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa tulee täydentää vammaispalvelulain mukaisilla palveluilla tai palvelu tulee voida järjestää vammaispalveluna.*

Espoossa perusopetuksen iltapäivätoimintaan osallistuu noin 4500 perusopetuksen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilasta. Muutamia (< 50) ylempien vuosiluokkien erityisen tuen tai perusopetuslain 20 c tai 20 i päätöksen omaavia oppilaita on myös hakenut ja saanut paikan perusopetuksen iltapäivätoiminnasta. Pääosa iltapäivätoimintaa toteuttavista yksiköistä, eli kouluilla toimivista ryhmistä on kilpailutettu ja

niiden toiminnasta vastaa kaupungin ulkopuolinen palveluntuottaja, ostopalvelusopimuksen mukaisesti.

Perusopetuksen iltapäivätoiminnan lisäksi Espoon suomenkielinen perusopetus on sopimukseen perustuen toteuttanut Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tilaamana noin 320 oppilaan aamu-, iltapäivä- ja loma-ajan hoidon. Aamu- ja iltapäivä- sekä loma-ajan hoitoon osallistuvien lasten palvelutarve on arvioitu Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen Vammaispalveluissa. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue on vastannut tilaamiensa palvelujen kustannuksista.

Vaativaa erityistä tukea tarvitsevat ruotsinkieliset oppilaat saavat perusopetuksensa Helsingissä, Zacharias Topelius skolan -koulussa, alueellisen yhteistyösopimuksen mukaisesti. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on Helsingin kaupungin kanssa suora sopimus oppilaiden aamu-, iltapäivä- ja loma-ajan hoidosta.

Espoo toteaa 17.6.2025 saadun ohjekirjeen perusteella seuraavaa:

- o perusopetuksen iltapäivätoiminta on tarkoitettu oppilaille, jotka pystyvät osallistumaan ryhmämuotoiseen vapaa-ajan toimintaan, jossa 15–18 lapsen ryhmää ohjaa yksi aikuinen.
- o perusopetuksen iltapäivätoiminnan ohjaajana Espoossa toimii pääsääntöisesti aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä koulunkäynninohjaajan koulutuksen saaneita henkilöitä (koulunkäynninohjaajat). Vaativan tuen opetusryhmissä ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle tilauksesta toimitettavassa hoidossa henkilöstön kelpoisuus on pääosin korkeampi (erityiskoulunkäynninohjaajat)
- o yksilöllisiä järjestelyjä ja/tai hoitoa tarvitsevien lasten tulee saada aamu- ja iltapäivähoito hyvinvointialueen vammaispalveluista, kuten tähänkin saakka.
- o Espoon kaupungilla on hankintasopimukset perusopetuksen iltapäivätoimintaa toteuttavien palveluntuottajien kanssa, eivätkä ne sisällä kuin yksittäistapauksissa vaativan tuen oppilaiden iltapäivät.

2. Onko Espoon kaupungilla tietoa siitä, aikooko Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue käynnistää uudelleen prosessin, jossa se pyrkisi siirtämään iltapäivähoidon järjestämisvastuuta Espoolle (esimerkiksi sopimusmenettelyllä tai päätösteksteihin sisällytetyillä kirjauksilla)?

Espoon kaupunki on vuodesta 2014 toteuttanut kehitysvammaisten ja autististen lasten aamu-, iltapäivä- ja lomahoitoa sopimukseen perustuen hyvinvointialueelle (aiemmin Espoon kaupungin Vammaispalvelut). Sopimus uusittiin hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä.

Järjestämisvastuu aamu-, iltapäivä- ja lomahoidosta on aina ollut Vammaispalveluissa, koska yksilöllistä hoitoa ja lyhytaikaista huolenpitoa koskevat palvelut järjestetään vammaispalvelulain tai erityishuoltolain perusteella. Kun Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue aloitti toimintansa vuonna 2023 tehtiin uusi sopimus samoilla ehdoilla. Espoon kaupungin ja LUVN:n nykyinen sopimus on voimassa 12.8.2026 asti.

Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 2 § ja vammaispalvelulain 24 § mahdollistaa sopimusperustaisen yhteistyön kunnan kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön ohjekirjeen mukaan perusopetuslain ja vammaispalvelulain välisessä lainvalintatilanteessa on arvioitava, ovatko ensisijaisen lainsäädännön mukaiset palvelut lain mukaisesti järjestettynä henkilön yksilöllisen palvelutarpeen kannalta sopivia ja riittäviä sekä lapsen edun mukaisia. Mikäli ensisijaisen lainsäädännön mukaisilla palveluilla ei voida turvata vammaiselle lapselle riittävää ja sopivaa sekä lapsen edun mukaista apua ja tukea, palvelut on järjestettävä tai niitä on täydennettävä vammaispalvelulain perusteella (HE 122/2024 vp, s. 55).

Espoon kaupungin näkemyksen mukaan ensisijaisen lainsäädännön mukaiset palvelut, eli perusopetuksen ryhmämuotoinen iltapäivätoiminta, ei ole riittävä turvaamaan jokaiselle vammaiselle lapselle hänen tarvitsemaansa yksilöllistä lyhytaikaista huolenpitoa. Perusopetuksen iltapäivätoimintaa toteutetaan Opetushallituksen antamien aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Espoossa iltapäivätoiminnan 15–18 lapsen ryhmää ohjaa yksi koulunkäynninohjaajan koulutuksen saanut henkilö. Oppilaskohtaisen tukipäätöksen omaavat oppilaat (perusopetuslaki 20 c ja 20 i §) sijoittuvat kahden paikalle, mutta ryhmä on edelleen suuri osalle vaativan tuen oppilaista heidän hyvinvoinnistaan huolehtimiseksi. Espoon kaupungin näkemyksen mukaan vaativan tuen oppilaiden tilanne edellyttää jatkossakin yksilökohtaista harkintaa siitä, missä juuri hänen erityisiinsä tarpeisiinsa kyetään parhaiten vastaamaan.

Vammaispalvelulain 24 §:n 1 momentin mukaisesti oman perheen tai muun läheisen kanssa asuvalla vammaisella henkilöllä, joka tarvitsee apua ja tukea päivittäisissä toimissa tai valvontaa turvallisuuden vuoksi, on oikeus saada lyhytaikaista huolenpitoa läheisten oman elämään liittyvien velvoitteiden hoitamiseksi. Lyhytaikaisella huolenpidolla voitaisiin turvata vammaisen lapsen tai nuoren tarvitsemaa apua aamulla ennen koulun alkamista sekä koulupäivän jälkeen esimerkiksi silloin, jos kunta ei pystyisi hyvin erityisten tarpeiden vuoksi järjestämään palvelua aamu- ja iltapäivätoimintana perusopetuslain perusteella (HE 191/2022 s. 212). Erityiset tarpeet voivat liittyä esimerkiksi siihen, että lapsi ei vammaan tai sairauden vuoksi pysty osallistumaan ryhmämuotoisesti toteutettuun toimintaan.

3. Mikäli hyvinvointialue pyrkii yksipuolisesti siirtämään iltapäivähoidon järjestämisvastuuta kunnalle, miten Espoon kasvun ja oppimisen toimialalla on varauduttu mahdollisiin lisäkustannuksiin ja palvelutarpeen kasvuun?

Kyse on sosiaali- ja terveystoimen palvelusta, jonka järjestämisvastuu on lainsäädännön mukaisesti hyvinvointialueella. Kustannukset kohdistuvat järjestämisvastuussa olevalle, eli tässä tapauksessa hyvinvointialueelle.

Espoon kaupunki ei ole varautunut kustannusten kohdistumiseen Espoon kaupungille tai kasvun ja oppimisen toimialalle, jonka perustehtäviin vammaispalvelulain alaisten palvelujen järjestäminen ei kuulu.

Palvelun toteuttaminen hyvinvointialueen tilaamana ja kustantamana on mahdollista myös tulevaisuudessa sopimukseen perustuen.

4. Mitkä olisivat tällaisen järjestämisvastuun siirron euromääräiset kustannusvaikutukset Espoon kaupungille vuositasolla (arvio 2026–2027), huomioiden henkilöstö, tilat, kuljetukset, avustajaresurssit

sekä mahdolliset aistiesteettömyyden ja saavutettavuuden mukautukset?

Palvelun kokonaiskustannus vuositasolla on noin 5,5 milj.€. Suurin kustannus muodostuu henkilöstökustannuksista, koska turvallisesti järjestetyn vaativan tuen oppilaiden hoidon edellyttämä henkilöstömitoitus on usein lähes 1:1, vaihdellen osallistujien hoidon ja huolenpidon määrän mukaisesti. Palvelu sisältää myös kuljetukset ja välipalan, lisäksi lomahoidon aikana tarjotaan lounas.

5. Miten Espoo varmistaa, että perheiden palvelupolku on yhtenäinen ja ennakoitava, eikä lapsen tarvitsemien tukitoimien jatkuminen katkea hallinnollisen tulkintakiistan vuoksi, erityisesti silloin kun lapsi on vaativan erityisen tuen piirissä ja toiminta toteutuu käytännössä koulun tiloissa?

Espoo neuvottelee Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa uudesta sopimuksesta, jossa järjestämisvastuussa oleva Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue hankkii palvelun sopimukseen perustuen kaupungilta, kuten tähänkin saakka. Malli on ollut toimiva ja se on myös lainsäädännön mahdollistama toimintatapa.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustokysymys vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten aamu-, iltapäivä- ja loma-ajan hoidon järjestämisestä Espoossa

Tiedoksi